

קונטרס זו וכל ספרי רבותינו הק'

ניתן להשיג

בבית המדרש בית יצחק סקאליע

1335 - 48th Street

Brooklyn, New York, 11219

(718) 686 - 0543

בעזה"ת

קונטרס

אמירה נעימה

דברי תורה

שנשמעו מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שבת קודש

פרשת נח

תשס"ח לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון טל אורות

להוצאת ספרי רבוה"ק מסקאליע

שנת תשס"ט

בעזרי"ת

שבת קודש פרשת נח

ראש חודש מרחשון תשס"ח לפ"ק

ליל שבת קודש

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים
היה בדרתיו את האלהים
התהלך נח. פירש"י אלה תולדות נח
 נח איש צדיק, הואיל והזכירו ספר
 בשבחו שנאמר זכר לדיק לברכה, דבר
 אחר למדך שעיקר תולדותיהם של
 צדיקים מעשים טובים. בדורותיו, יש
 מרבתינו דורשים אותו לשבח, כל שכן
 שאלו היה בדור צדיקים היה לדיק
 יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי
 דורו היה לדיק, ואלו היה בדורו של
 אברהם לא היה נחשב לכלום.

ולהלך כתיב, ויאמר ה' לנח בא אתה
 וכל ביתך אל התיבה כי אותך ראיתי
 צדיק לפני בדור הזה. פירש"י ראיתי
 צדיק, ולא נאמר צדיק תמים, מכאן
 שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו
 וכולו שלא בפניו.

הנה, במה שכתב רש"י 'זכר לדיק
 לברכה', הכוונה על דרך שכתב רש"י

(בראשית כ"ח י') יליאת לדיק מן המקום
 עושה רושם. והכוונה שהלדיק עושה
 רושם הן ברוחניות והן בגשמיות. כמו
 התורה הק', שמתחלת באות ב' שהוא
 לשון ברכה, והכוונה לברכה גשמית,
 וגם לברכה רוחנית.

ובאשר לדיק יואל מן המקום, בכלל
 הרושם שמשאיר אחריו, הוא
 שבעבודתו עושה שכיב ודרך להיות
 הולכים בדרכיו.

וזהו זכר לדיק לברכה, לשון בריכה שיש
 להטיר על ידי שהולכים בדרך הצדיק.
 ונמצא ששני פירושו של רש"י משלימים
 זה את זה, כי פירושו השני, הוא המשך
 למה שכתב רש"י בפירושו הראשון,
 עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים
 טובים, היינו שגם לאחר פטירת הצדיק,
 נשאר דרך סלולה ללכת בדרכיו, והבן.

במה שכתב רש"י, ויש שדורשים
 אותו לגנאי, לפי דורו היה
 לדיק, ואלו היה בדורו של אברהם לא

היה נחשב לכלום. ולכאורה קשה,
 מדוע נדרש לגנאי, הלא מצינו בכל
 מקום דורשים לשבח אצל האבות הק',
 אברהם יצחק ויעקב, ובפרט שנה בנה
 התיבה למאה ועשרים שנה והוכיח
 בני דורו, ומדוע נדרש אותו לגנאי.

וב"ל בעז"ה להבין דברי רש"י, דהנה
 ידוע שהאבות הק' כנגד שלשה קוים,
 חכמה בינה ודעת, וגם חסד גבורה
 תפארת.

ובחטא עץ הדעת אכלו אדם וחווה
 מעץ הדעת טוב ורע שבתוך הגן,
 כאשר כתב אר"ז בספה"ק כמה דוד
 בשם רבינו בחיי, שעץ החיים ועץ
 הדעת, היו באמת עץ אחד, אלא
 שלמעלה נתפרדו לשני חלקים, חלק
 האחד הוא עץ הדעת, וחלק השני,
 הוא עץ החיים.

עוד שמענו מאר"ז זצוק"ל שבחטא עץ
 הדעת נפגמו ג' אלפין של איזר א'דם
 א'מת, ונתקנו על ידי אברהם יצחק
 ויעקב. הרי שהאבות הקדושים עסקו
 בצירור ותיקון חטא עץ הדעת.

והנה, אפ"ל שלפני המבול לא עסק
 נח בתיקון חטא זה, כי הקב"ה אמר

אמחה את האדם, היינו שאמחה שם
 אדם, וכבר לא נקרא 'אדם', אלא
 וינחם ה' כי עשה את האדם, וכאמור
 חלק מתיקון חטא עץ הדעת, הוא
 תיקון אות א' של אדם, אבל במאז
 שאמר הקב"ה אמחה את ה'אדם', לא
 היה שייך שנה יעסוק בתיקון חטא זה.

והנה, כדי לזכות להיות כולו טוב, או
 לדון האדם לכף זכות לגמרי, באופן
 שתמיד דרשו חז"ל בשבחן של האבות
 הקדושים, כריך להיות עסק בתיקון
 חטא עץ הדעת טוב ורע, להוציא
 הרע שנתבע בכל הבריאה מחמת
 החטא ההוא, וכיון שנה לא עסק
 בתיקון זה, יש שדורשים אותו לגנאי.

ועל כן איתא במדרש (בר"ר כ"ט ה')
 ומנין שהקב"ה עושה עם הראשונים
 בזכות האחרונים ונח מצא חן בעיני ה'
 באיזו זכות בזכות תולדותיו.

ובזה יש להבין מה דאיתא בספה"ק
 קדושת לוי (בפרשתינו) דכאשר בקש משה
 רבינו (שמות ל"ב ל"ג) מחני נא, תיקן את
 נח, שכן מחנ"י אותיות מ"י נ"ח.
 ולדרכנו יש לומר, שנשאר נ"ח לבדו,
 ואצל בני דורו, נתקיים 'מי', שמחה
 הקב"ה את כל היקום במי המבול.

וביון שהאבות עסקו בתיקון חטא עץ הדעת, אלכס היה שייך ענין של טוב בלי גרעון, אבל כל עוד שלא עמדו האבות הקדושים לעסוק בצירור ותיקון חטא עץ הדעת, כל ענין של טוב מוכרח להיות כלול בו תערובות של רע.

ואמרד חז"ל (גיטין מג.) אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן, וזה שייך בפרט בעניני הלשון, כי הנחש הקדמוני, הוא הנחש עפר לחמו, אשר אין יתרון לבעל הלשון, ואפילו הכי אותו יצר הרע עדיין קיים ומרקד בינינו.

ועל כן אמרו חז"ל (ערכין טז.) לעולם אל יספר אדם בטובתו של חבירו, שמתוך טובתו בא לידי גנותו. ומדוע צריך להיות כן, ומדוע לא נוכל לספר בשבח חבירנו, מבלי לבוא לגנותו.

אלא שכך הוא טבע העולם לאחר חטא עץ הדעת, שכל דבר טוב, מוכרח להיות מעורב בו ענין של שלילות וחסרון.

אבל אלכ האבות הקדושים שעסקו בתיקון חטא זה, שייך שבה בלי חסרון,

משא"כ נח, ממה שכתב רש"י כיון שהזכירו סיפר בשבחו, מוכרח לאלת גם כן נקודה של חסרון, לכן יש דורשים לגנאי, והבן.

עומדים לאחר הימים הגדולים

והקדושים של ראש השנה יום הכיפורים וסוכות, אשר כולנו התעוררנו בראש השנה וזכינו לשמוע תקיעת שופר, והרהרנו בתשובה ביום הכיפורים, ובחג הסוכות לקחנו ד' מינים, אשר יש להם חן מיוחד, כמו דליתא בספה"ק בני יששכר, שכלל עשכ יש מלאך שמכה בו ואומר לו גדל (בר"ר י' ו'), אבל באלו המינים, הקב"ה בעלמו מגדל אותם, לכן הם כנגד סם הוי"ה, והם מביאים לידי שמחה.

ובמנו בגשמיות, כאשר הראש הוא בסדר, ממילא כל הגוף הוא בסדר, עלינו לראות שכל השנה כולה תהיה המשך ורושם של הראש שהיה בימים קדושים הללו.

וזדו אלה תולדות נ"ח בהיפוך אתון ח"ן, והכוונה שהתולדות של החן שהיה בימים הקדושים הללו, הוא נח איש

לדיק, שיש מדריגה של לדיק יסוד עולם, תמים היה בדורותיו, שהוא עשה רושם על כל בני דורו.

וסיפר אח"ז זאוק"ל, שפעם נגלה אח"ז הבעש"ט בחלום אל נכדו הרה"ק בעל דגל מחנה אפרים ואמר לו, בוא ואראך איך שעובדים השי"ת, והשליך עצמו מהר גבוה, ונשתבר לחלקים קטנים, ועל כל חלק היה דמות שלם של הבעש"ט.

ובן מסופר על הרבי ר' אלימלך מליזענסק זאוק"ל שהיה מטער על שלא זכה לראות הבעש"ט זאוק"ל. ופעם ראה לפני ביתו אש גדול, וכל ניאץ שיא מן האש היה אורה שלימה של הבעש"ט.

וזאת אומרת, שאין העבודה שלנו, להיות רק אברים בהקומה שלימה של כל ישראל, אלא הצדיקים הניחו רושם בעולם, שמוטל על כל אחד, להיות אורה קטנה אבל שלימה של הצדיק.

ועל כן איתא בספה"ק ליקוטי מוהר"ן שראש השנה הוא זמן התאספות אלל הצדיק, שעל ידי שמתאספים אלל

הצדיק, והצדיק מכניס אותו בכלל ישראל במסירות נפש, נשאר הרושם שלו על בני ישראל, שלא יהיו רק אבר פרטי, אלא כל אחד יכול לכלול בקרב עצמו אורה שלימה בזעיר אנפין של הצדיק.

וזדו כוונת הכתוב, תמים היה בדורותיו, שהניח רושם תמים אלל דורותיו, ולא רק חלק מהקומה שלו, את האלקים התהלך נח, שהיה לו סייעתא דשמיא מאת ה'.

אך יש לפרש, אלה תולדות נ"ח בהיפוך אתון ח"ן, והתולדות של נשיאות חן שהיה להם לבני ישראל בימים אלה, הוא נח איש לדיק, שיש אלל כל אחד נקודה של לדיק, כדליתא בספה"ק ליקוטי מוהר"ן, על הפסוק (תהלים ק"ד ז"ג) אזמרה לאלקי בעודי, היינו בהנקודה הטובה שיש בקרבי.

ובפרט תמים היה בדורותיו, היינו שעשה רושם על דורותיו, וכן העבודה של הימים הקדושים עשה רושם על דורותיו – המשך השנה, ועל ידי שיש ראש יפה, בולאי כל הגוף תהיה יפה יפה.

ועוד, נ"ח איש' לדיק' ראשי תיבות לא"ן וסופי תיבות חש"ק, שיש חש"ק

לידבר במה שקנינו בימים הקדושים. בן כאשר עושים דבר בעבודת השי"ת, ועל ידי זה נוכל לקיים נח 'איש' הגם שזה אומר בכה וזה אומר בכה לדיק, לקיים וחזקת והיית לאיש, אין להתפעל, אלא עלינו לעשות את להתחזק מעבודה הזאת בכל השנה המוטל עלינו ולא להתפעל, כי סוף כולה. כל סוף 'קומט מען אן'.

ודבר אחד לומדים מנה, שהוא עשה והשי"ת יעזור שנזכה לקחת אתנו דבר, הגם שכפי הנראה לא עשה הימים הקדושים, לזכות לישועות פירות, לא התפעל אלא עשה ועשה, ורפואות, בני חיי מזוני רויחי, וספע ולבסוף הכליח ועשה פרי, שזכה להיות קיום העולם. ברכה והלחה, ונזכה לביאת גואל לדק וזא לאיון גואל במהרה בימינו, אמן.

קידושא רבה

על ידי זחתן תורה, הרב ר' ישראל מרדכי ראבינאוויטץ שליט"א

ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התבה מפני מי המבול. שבעי דורו יעשו תשובה, לא ראה להאמין באמת שיבוא מבול, כי אולי ישובו, עכ"ל. ק.

ואפ"ל באופן אחר בדרך שהוא קרוב לפשט, להנה היום בין השמשות הוא היולא של הגה"ק ר' יוסף ענגיל ז"וק"ל, אשר היה בידיות רבה עם אר"ז מהרב"פ והרבה עסקו יחדיו בפלפולא לאורייתא

ובספר תפארת יוסף, שהוא ליקוט חדש על ספר בראשית מתורתו של הגר"י ענגיל, מביא הרבה דברים מענינים, ותוך הדברים מביא דברי התוספות (יבמות סא.) וז"ל, ואין העובדי כוכבים קרוים אדם, תימא דבריך מסכת עבודה זרה (ג.) ופרק ד' מיתות (סנהדרין נט.) דרשינן לעכו"ס העוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול, שנאמר אשר יעשה אותם האדם וגו', כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם וכו', ורבינו תם מפרש דיש חילוק בין אדם להאדם, לעובדי כוכבים בכלל האדם ניהו, והא דקאמר כהנים לויים וישראלים לא

וקשה איך אפשר לומר על נח שלא האמין שיבוא המבול, כאשר התורה העידה על נח, נח איש לדיק תמים היה בדורותיו, ועליו אמר הקב"ה אותך ראיתי לדיק לפני בדור הזה.

ובפרט שק"כ שנה היה מכה בקורנס, ומוכיח בני דורו שישובו בתשובה, ואם עושים דבר כזה למאה ועשרים שנה, על כרחך כריכים להאמין בו.

ובספה"ק אוהב ישראל מפרש דברי רש"י הללו, בשם אר"ז המגיד מזלאתשוב ז"וק"ל, שאמונה יש בה כח של המשכה, ועל ידי שיש אמונה באיזה דבר, יש התקשרות אל הדבר ההוא.

ובבן אילו היה נח מאמין באמת שיבוא מבול, היה הוא המכריח שיבוא מבול, וכיון שנה השתוקק בכל עוז

נאמר, הכי קאמר, אדם לא נאמר דהוי משמע כהנים לויס וישראלים אלא האדם, עכ"ל.

והגר"י ענגיל מיישב קושיית התוספות באופן אחר, דיס חילוק בין קודם מתן תורה ולאחר מתן תורה, כי אדם הוא תואר גדול, והוא לשון אדמה לעליון (ישעיה י"ד י"ד), ואין אדם רק לשון אדמה, שממנה נברא. וכמו כן אד"ס בגימטריא קס מ"ה היינו מ"ה דתיקון.

וקודם מתן תורה, היה קס תואר אדם שייך גם לאומות העולם, כיון שבני ישראל היו עדיין מעורבים ביניהם, ולא נפרדו עדיין מבין האומות, ורק לאחר מתן תורה שהדילנו הקב"ה מבין העמים, אז נתייחד תואר אדם רק לבני ישראל.

ובזה מפרש איך היה שייך שאומות העולם יסובו בתשובה בדור המבול, ולדרכו מפרש הכוונה שזה מפני ניאון הישראלי שהיה פתוך בהם, עכד"ק של הגר"י ענגיל.

וזהו על דרך שכתב האור החיים הק', בפרשה לאשת יפת תואר, שהטעם

שיחפון אדם מישראל לקחת אשת יפת תואר, הוא משום שיש בקרבה ניאון קדוש, וזה מושכתה אל הקדושה.

במו כן יש להבין הפסוק (בראשית י"ב ה') ואת הנפש אשר עשו בחרן, פירש"י אשר עשו בחרן, שהכניסו תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים. היינו שאברהם קיבץ כל אלו שמשכה ניאון הישראלי שבקרבתם אל הקדושה.

ונמצא שלפני המבול, היה ניאון הישראלי מעורב בין אומות העולם, ועל ידי המבול נעשה ניתוק של תואר אדם מאותם בני אדם שחיו לפני המבול מפני רוע מעלליהם, וישאר אך נח בתואר אדם.

ודברים אלו עולים יפה עם מה שחוקר הגר"י ענגיל בספר אהוון לאורייתא, בגדר טבל, האם יש תרומה פתוך בהטבל, וכשמגביה התרומה, מפריש כל הקדושה מהטבל, או שטבל הוא מציאות בפני עצמה, וכאשר מפרישים חלק מהטבל חל עליו קס חדש על אותו החלק, שנקרא תרומה, ועל ידי מעשה הפרשה זו

הותר הטבל, אבל אין זה משום שמפריש תרומה שהיה פתוך ביה.

מעשה נבוא לפרש דברי רש"י שנה היה מאמין ואינו מאמין, כי הוא היה נשמה כוללת של כל בני הדור, כמו שביארנו (ליל שבת קודש) על פסוק אותך ראיתי לדיק, והוא הסתפק, שמאל האחד, יש חלק של נח שהוא הניאון הישראלי, ואותו הניאון היה גם מעורב באומות העולם, וחלק זה של נח היה מאמין, אמנם כיון שנה כלל כל בני הדור, היה בו גם חלק אומות העולם בקרבן, והיא שגרמה לה' אינו מאמין'.

ורק על ידי שדחפוהו המים, נעשה גמר החלוקה בין ניאון ישראל של נח, לשאר הבריאה, וירדו הם פלאים.

נמצא שבשעת המבול נפרד נח משאר בני העולם, ונשאר אלו שני פעמים תואר 'אדם', תואר אדם שהיה לו מלפנים, ותואר אדם שעד אהה היה פתוך בין אומות העולם. וזה נעשה על ידי שדחפוהו המים, ועל כן שני פעמים אד"ס בגימטריא מ"ה.

וביון שנעשה דבר הזה, שאר בני העולם, ירדו ממדריגתם שנקראו

אדם, וכבר אין ראוי לכנות דור המבול בתואר אדם, כי אם בתואר 'בשר ודם', ועל כן מבואר ראשי תיבות ו'לא לידי מ'תנת ב'שר ו'דם, ודו"ק.

קידוש היום נותן אחי הרב ישראל מרדכי שליט"א – החתן תורה. ומאין שיש שמחה גדולה אצל חתן תורה, הנוסח שאומרים לפני עלייתו כולו סובב והולך על התרוממות הנפש. כמו כן, כאשר מסיימים מסכת, עבדינו יומא טבא לרבנן, וטעמא בעי.

ויש לומר לאיתא בגמרא (בבא בתרא טו.) עד כאן הקב"ה אומר, ומשה אומר וכותב, מכאן ואילך בח' פסוקים האחרונים שבתורה, הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע. ויש מהראשונים שמפרשים הכוונה, שמשה כותב בדמע, היינו בדמעות עיניו, כיון שפסוקים האחרונים מדברים על מיתת משה רבינו.

ויש להעיר, דהנה הרה"ק ר' פינחס מקאריץ זי"ע, אמר שיש ליזהר מאד שלא להיות נפטר מחבירו מתוך צביה או עצבות, אלא מתוך שמחה.

ועד"ז איתא בספה"ק נועם אלימלך על הפסוק (שמות י"ג י"ז) ויהי בשלח פרעה, שפרעה ליוה את בני ישראל, ובכן גרס שירד עליהם חשכות ועצבון גדול.

ומוברחים לומר, שהגם שמשה סיים מתוך דמע ובכיה, לא היתה זה ח"ו בכיה של עצבון ודאבון נפש, אבל אפילו הכי היה בכיה.

ובבן נותן משה רבינו לכל מי שמסיים ספר תורה או מסכת, כח השמחה, לתקן זה שהוא סיים התורה מתוך בכיה, ולכן בכל סיום יש שמחה. וזהו השמחה של חתן תורה.

ויש ראיה על כך שמו של משה, שמח"ה היינו מש"ה ח', שמשה משפיע

שמחה, להכניס שמחה גם באלו הח' פסוקים אחרונים.

ומעתה מובן כל הכחות שמכניס ר' פינחס הי"ו שיהיה ה'יעמוד' מתוך שמחה והתרוממות הנפש מידי שנה בשנה.

והשי"ת יעזור שיהיה אצל אחי שליט"א שמחות, וכן אצל הורי הקריים שליט"א. וכולנו גם יחד הכנסנו כח של שמחה בסיום התורה, ובכן נזכה לשנה של שמחה ומזל, אריכות ימים ושנים טובים, בני חיי מזוני רויחי שפע ברכה והצלחה, רפואות וישועות, וימלא ה' כל משאלותינו לטובה ובא לציון גואל במהרה בימינו, אמן.

סעודה שלישית

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים
היה בדרתיו את האלהים
התהלך נח. פירש"י בדורותיו, יש מרבתינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום.

ולהלך כתיב, ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התיבה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. פירש"י ראיתי צדיק, ולא נאמר צדיק תמים, מכאן שאומרים מקצת שבתו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו.

בבר מילתנו אמורות דאיתא בספה"ק אמרי יוסף לפרש מדוע לא כתיב 'צדיק תמים', על פי מעשה שהיה, שפעם היה החוזה הק' מלובלין זלוק"ל מבזה את עצמו בכל מיני לשונות של זלזול ובזיון.

היה שם תלמידו הרה"ק ר' משה מסאמבור זלוק"ל, ולא היה יכול לסבול ולשמוע איך קרבו מבזה את עצמו כל כך. ובכן שאל את החוזה,

אם אני אשבע שהרבי הוא צדיק הדור האם יאמין, השיב לא. שוב שאל הרה"ק ר' משה, אם מלאך ישבע שהרבי הוא צדיק הדור האם יאמין, השיב החוזה לא. ואם שרף ישבע האם יאמין הרבי, שוב השיב החוזה לא. שאל הרה"ק ר' משה, ואם השכינה הק' תכריז בבת קול האם יאמין הרבי. השיב החוזה, אז יהא מוכרח להאמין, אבל רק לאותו רגע ולא יותר.

ובזה מפרש האמרי יוסף מדוע כאשר דיבר הקב"ה עם נח, לא אמר כי אותך ראיתי 'צדיק תמים', כי תמים היינו עניו (עי' עבודה זרה ג), ובאותו רגע שאמר הקב"ה כי אותך ראיתי צדיק, לא היה אפשר לו לנח להיות תמים בעניוות, כי באותו רגע ידע שהוא צדיק לפני הקב"ה, עכ"ל.

וזהו על דרך שאמר אה"ז הצעש"ט זלוק"ל לנכדו הרבי ר' ברוך, 'זעסט דיין זיידע, ווען ער הייבט אויף דער הענט, שאקלן זיך אלע עולמות, און ווען ער לייגט אראפ די הענט שאקלן זיך אלע עולמות און אפילו הכי, מיט איין האר פון גאווה וגדלות, קען ער פאלן מאיגרא רמא לבירא עמיקתא'.

וקרוב לדרך זה יש לפרש מה שכתב רש"י 'מכאן שאומרים מקאת שצחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו'. ומשמע מדברי רש"י, שזה לאחד שמספר שצחו בפניו, גורמת שיהא מוכרח לספר רק מקאת שצחו.

ולדרכו של האמרי יוסף מובן, דהנה המעלה הגדולה שצכל המעלות היא מעלת הענוה, וכיון שאומרים שצחו בפניו, שוב אינו ענו, וממילא הוא רק מקאת שצחו ולא כל שצחו.

יש להקדים מה שחקרו הקדמונים,
האם אפשר להתפלל על אדם שיחזור בתשובה, כי הלא על ידי שמתפלל על חבירו שישב בתשובה, בה גורם שיהיה לו ביטול הבחירה.

ויש שכתבו, דכיון שכל ישראל ערבים זה לזה, והערבות הוא מדין ערב קבלן, היינו שיכולים לתבוע מהערב כמו מהבעל חוב עצמו. אם כן כשאדם מתפלל שחבירו יחזור בתשובה, אין זה תפלה בעד חבירו, כי אם תפלה בשביל עצמו, שהוא ערב קבלן בעד העונות של חבירו.

ובאמת מוכח מדברי הגמרא שיש להתפלל על חבירו שישבו בתשובה,

כמו שאמרו (ברכות י). הנהו צריוני דהוו בשצבותיה דרבי מאיר והוו קא מצערו ליה טובא, הוה קא בעי רבי מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו, אמרה ליה דרוריא דביתהו, מאי דעתך, משום דכתיב יתמו חטאים, מי כתיב חוטאים, חטאים כתיב, ועוד שפיל לסיפיה דקרא, ורשעים עוד אינם, כיון דיתמו חטאים ורשעים עוד אינם, אלא בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה ורשעים עוד אינם, בעא רחמי עלויהו והדרו בתשובה.

והנה בספה"ק ישמח משה, נתן עוד טעם לשבת, מדוע לא כתיב להלן 'לדיק תמים'. ותירץ דכיון שלא התפלל על בני דורו שישבו בתשובה, אין ראוי לכנותו בתואר תמים, כי תואר תמים שייך לעבודת התפלה.

והגם שמביא עוד הישמח משה, מה דאיתא בזה"ק (ח"א סב.) שנה הוכיח את בני דורו שלש מאות שנה לפני המבול. ונמצא שלא רק ק"כ שנה שבהם בנה את התיבה הוכיח את בני דורו, אלא שנים רבות לפני כן. אפילו הכי צכל דברי תוכחות הללו לא היה מספיק להכיל נח מקטרוג, כי סוף כל

סוף היה לו גם להתפלל על בני דורו שינאלו מגזירת המבול, ולא עשה כן, עיי"ש בספה"ק ישמח משה.

ובבב"ל דברי הישמח משה, דכמו שהתפלל רבי מאיר על הצריונים שישבו בתשובה, היה לו לנח להתפלל על בני דורו, לא רק שינאלו, אלא גם שיתעוררו לשב בתשובה.

והנה, כדי להוכיח בני הדור שלש מאות שנה, ושלל יקבלו את דבריו, לריכים כח גדול ורוח תקיף, ומדוע באמת לא התפלל נח על בני דורו ורק הוכיחם, כאשר רואים בגדולי שאר הדורות שהתפללו על דורם שישבו בתשובה ושינאלו מגזירות רעות.

ובן מצינו באברהם אבינו, שהגם שאנשי סדום היו רעים וחטאים לה' מאד, התפלל בעדם, והגם שאין לנו השגה בגודל דלקתו של אברהם אבינו שהוא קודש הקדשים, אפילו הכי התפלל על האלת רשעים שפלים כמו אנשי סדום.

ועוד יותר, שרשעת סדום היתה היפוך מדתו של אברהם אבינו, שאברהם

אבינו היה עמוד החסד והכנסת אורחים, כאשר בסדום אסרו בזהלל הכנסת אורחים, ועוד הרגו ריבה אחת במיתה משונה על שהכניסה אורח.

ואפילו הכי התפלל עליהם אברהם אבינו במסירות נפש, עד שאמר באותה תפלה (בראשית י"ח כ"ז) ואנכי עפר ואפר.

ואם כן באמת קשה על נח, הלא להתפלל על בני דורו היתה מגיע לו בקלות יותר מלהוכיחם שלש מאות שנה, ומדוע באמת לא התפלל.

ואפ"ל שזה תלוי אם היה שייך אז דין ערבות על בני הדור או לא, כי אם לא שייך דין ערבות, אז אי אפשר להתפלל שישבו בתשובה, כי יש בזה ביטול בחירה, אבל אם יש דין ערבות, אז רשאי ומחוייב להתפלל על בני דורו.

ויש לתלות בזה שתי הדיעות בדברי רש"י, יש דורשים לשבת, סבירא ליה שלא היה דין ערבות על נח לגבי דור המבול, ולכן טוב עשה שלא התפלל בעדם. ויש דורשים לגנאי, סבירא להו שהיה שייך ענין של ערבות על נח לגבי

דור המבול, ובכן היה ראוי להתפלל בעדם ואין בזה משום ביטול הבחירה, כי באמת הוא מתפלל על עצמו.

וקרוב לדרך זה יש לומר על פי מה שהבאנו בקידושא רבה בשם הגאון רבי יוסף ענגיל ז"ל, ותוך דבריו מקשה, מדוע הוכיח נח את בני דורו שישבו בתשובה, הלא תשובה שייכת רק לבני ישראל, ואכלס לא שייך ענין של תשובה, כמבואר בספרים.

ותירץ, לכיון שבאותו דור עדיין לא נבחרו עם ישראל, הנקודה הישראלית היתה מעורבת בין אומות העולם, ובכן היה אפשר שישבו בתשובה, עכ"ל.

ואם כן היה יכול להתפלל מטעם שהנקודה שלו – הנקודה היהדות, היתה מעורבת בין אומות העולם, וגם בלי דין ערבות, נמצא שהיה מתפלל על עצמו.

אמנם על פי חסידות יש לומר, להנה יש חילוק יסודי בין תפלה ותוכחה, והוא על דרך שמביא רא"ז בספה"ק כמה דוד בריש פרשתינו, שכאשר אדם מוכיח חבירו

אם ח"ו אין דברים מתקבלים, אז המוכיח נוטל ש"י עולמות שהיו שייכים לחבירו, עיי"ש.

ועל דרך זה מפרש רא"ז המגיד מזל"אטשוב ז"ל הפסוק (ויקרא י"ט י"ז) הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, היינו כאשר תוכיח את עמיתך, גם את עצמך תוכיח, וממילא לא תקח חלק חבך בגן עדן, וזהו לא תשא עליו חטא.

ומב"ל האמור למדנו, שבתוכחה אפשר שיגיע ליקח חלקו של חבירו.

ובתפלה הוא להיפוך, שהאדם נותן חיותו בעד חבירו, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות יב:) כל שאפשר לו לבקש רחמים על חבירו ואינו מבקש נקרא חוטא וכו', אם תלמיד חכם הוא לריך שיחלה עצמו עליו.

יתר על כן עשה אברהם אבינו, שגם בעד אנשי סדום הרעים וחטאים אמר אחר ואנכי עפר ואפר, וביטל עצמו לגמרי בעד אנשי סדום, ואכן לבסוף ניאלו לו ומשפחתו.

ובזה יש להבין הטעם שלא התפלל נח בעד בני דורו שישבו בתשובה, כי בכל

פעם שמתפלל אדם על חבירו, ולא מתקבלת תפלתו, הרי מסר חלק מחיותו לאותו האדם שהתפלל בעדו, ואותו חלק של חיות חסר לו. ובכן בכל פעם שהוא מתפלל אובד עוד חלק של חיות.

ובאשר ראה נח שכל דברי תוכחותיו אינם מתקבלים ואינם עושים רושם כלל, חשב שאם יתפלל, הרי יחסר בכל תפלה עוד נקודה של חיות מהעולם – אשר יבטל כאשר ימח הקב"ה כל היקום במי המבול, ולכן לא התפלל בעדם.

ובזה יש להבין הטעם שבקשו אנשי דור המבול להרוג את נח, כי הבינו שבזה שהוכיחם, לקח מאתם הנקודה הישראלית, וממילא הם יחברו בחורבן העולם, וישאר אך נח, וחשבו שאם לא היה מוכיחם, אז היה נשאר בהם נקודה הישראלית גם כן, ואולי היה בהם קיום, ודו"ק.

אמנם, שהיום הוא יומא דהילולא של הגדה"ק רבי יוסף ענגיל זצוק"ל, אשר נסתלק בסוף יום א' מרחשון בבין השמשות, והגר"י ענגיל היה ידיד נאמן של רא"ז

מהרב"פ, ומקום מנוחתו והאהל שלו בעיר וויען הוא סמוך ממך לאהל רא"ז מהרב"פ ז"ע ועכ"י.

ובמיו שהיה הגר"י ענגיל גאון בנגלה, כך היה גאון בנסתר, והשאיף אחריו הרבה ספרים בנסתר שגשגו בכתב יד, ונסתלק בהיותו בן ס"א.

ובליקוט החדש מתורתו על ספר בראשית – ספר תפארת יוסף, מביא בשם המדרש, ובהערה כבר כתבו שאין מדרש כזה, אלא הובא בהקדמת הכותב לעין יעקב, וגם הוא כתב שמצא דברים אלו מובאים בשם המדרש, אמנם לא מצא הדברים בפנים במדרש, וזה לשון המדרש:

בן זומא אומר, מצינו פסוק כולל יותר, הוא שמע ישראל וגו', בן ננס אומר מצינו פסוק כולל יותר, הוא ואהבת לרעך כמוך וגו', שמעון בן פזי אומר מצינו פסוק כולל יותר, והוא ואת הכבש אחד תעשה בדוקר וגו', עמד ר' פלוני על רגליו ואמר, הלכה כבן פזי, דכתיב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן, וכל דברי המדרש הללו נפלאו מאד ואין פותר אותם.

וגראה לי לקשר שני פסוקים האחרונים, שהם פסוק (ויקרא י"ט י"ח) ואהבת לרעך כמוך, ופסוק (במדבר כ"ח ד') את הכבש האחד תעשה צבוקר.

ונקדים מה שאמרו חז"ל (תנא דבי אליהו דבא פרק י"ז) מיד כשאמרו ישראל נעשה ונשמע, מיד אמר הקב"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. והרבה ספרי דרוש דברו על המדרש הזה, להבין הקשר בין אמירת נעשה ונשמע למצות הקמת המשכן.

ויש לומר דבמתן תורה היתה אחדות נפלא בין בני ישראל, וכמו שמביא אר"ז בספה"ק כמה דוד לפרש הזמר, ובאו כולם בצריית יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד, ובאו כולם בצריית יחד, היינו שהיו בני ישראל באחדות כזאת, ובכן זכו, ונעשה ונשמע אמרו כאחד, וממילא פתחו וענו ה' אחד, כי על כרחך שכינה הק' דיברה מתוך גרונו, כי אי אפשר שששים רבוא אנשים יענו אותה תשובה כאיש אחד ובלב אחד, ועל כרחך ששכינה דברה מתוך גרונו.

ואר"ז מהרב"פ זקוק"ל פירש מה שאומרים בהגדה של פסח, אילו קרבנו

לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, שעלם הקורבה להר סיני היתה כדאי גם בלי שיקבלו התורה, כי על ידי שנתקדשו להר סיני, זכו בני ישראל לאחדות כזאת, שפתחו וענו נעשה ונשמע כאיש אחד ובלב אחד.

ובזה יובנו דברי התנא דבי אליהו, מיד כשאמרו בני ישראל נעשה ונשמע – כאיש אחד ובלב אחד, מיד אמר הקב"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, היינו שהתואלה של האחדות שהיתה בשעת מתן תורה הוא עשיית משכן ה' באופן של ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם – בתוך כל אחד ואחד.

ובן יא להבין דברי המדרש פליאה הנ"ל, שתחלה יא ואהבת לרעך כמוך, ואחר כך יא פסוק כולל יותר, את הכבש האחד וגו'. היינו מצות הקרבת הקרבנות במקדש ה'.

והגם שבמדרשים שלפנינו לא נמצא המדרש הנ"ל, מדרש הדומה לו מצינו, והוא מה לאיתא במדרש (בר"ר כ"ד ז') בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול בתורה, רבי עקיבא אומר ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה.

ויש להעיר על דברי המדרש פליאה, שאם המדרש מביא פסוקים הכוללים, וכל אחד מביא פסוק הכולל יותר, הנה דעתו של רבי עקיבא שואהבת לרעך כמוך, נזכר במדרש פליאה הנ"ל כפסוק הכולל יותר בשם בן ננס. אמנם מדוע לא הובא במדרש הנ"ל, דעתו של בן עזאי במדרש רבה, שפסוק זה ספר תולדות אדם הוא פסוק הכולל.

ואפ"ל בעז"ה דהנה, לפני המבול, עדיין לא היתה אומה הישראלית בעולם, ובכן לא היה שייך אז לומר שפסוק 'שמע ישראל' הוא פסוק הכולל, כיון שעדיין לא היה אומה הישראלית, וכל בני העולם עבדו עבודה זרה, ואפשר שרק על התקופה ההיא – שאז נאמר הפסוק זה ספר תולדות אדם – אמר בן עזאי שהוא פסוק הכולל כל התורה כולה, אבל לאחר שיחד הקב"ה עם ישראל כעמו ונחלתו, אולי בן עזאי מודה לדעתו של בן זומא, שפסוק 'שמע ישראל' הוא פסוק הכולל יותר.

והנה המעלה שפסוק 'שמע ישראל' הוא פסוק הכולל יותר, מובן ואפשר שאילו היה נח מוכיח את בני דורו על נקודה פשוטה זו, שכולם בני אדם הראשון וכוללים בהקומה שלימה שלו, ממילא היו שבים מרוע מעלליהם, כי אדם הראשון הוא יציר כפיו של הקב"ה, שנאמר עליו (בראשית א' כ"ז) ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו.

וזה יס לרמז במתק לשונו של רש"י, יס מרבתינו דורשים אותו לשבח כל שכן שאילו היה בדור לדיקים היה לדיק יותר, שרבתינו הללו סוברים, שבאמת הוכיח נח את אנשי דורו, שהם כולם בני אדם הראשון, שנאמר עליו בללם אלקים ברא 'אותו' לשבח, ולכן דורשים 'אותו' לשבח, שנה עצמו דרש והוכיח על אודות המעלה של בללם אלקים ברא 'אותו', ואילו היה בדור לדיקים, היה יכול להוכיחם 'יותר' במעלות הכוללים יותר, כגון שמע ישראל וכו', והיה פועל יותר, על ידי שהיה אומר פסוקים שמלא אותם להיות כוללים 'יותר', ודו"ק.

ערל פי המדרשים הללו, יס להבין דברי הגמרא בסוף מסכת מכות (כז:), פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר האופים קרעו בגדיהם, כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיאץ מבית קדשי הקדשים התחילו הן בזכין ורבי עקיבא מצחק, אמרו לו מפני מה אתה מצחק, אמר להם מפני מה אתם בזכים, אמרו לו מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת, ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה, אמר להן לכך אני מצחק וכו', עד שלא

נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת, בלשון הזה אמרו לו עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו.

דהנה הבאנו דברי המדרש רבה, אשר לדעתו של רבי עקיבא, ואהבת לרעה זה כלל גדול, וזאת אומרת, שרבי עקיבא השיג מה שאמר בן ננס במדרש פליאה, אני מצאתי פסוק כולל יותר, והוא ואהבת לרעה כמוד.

ובכן כאשר עלה רבי עקיבא להר הבית, מקום שעמד שם מקדש ה', עלה להשיג יותר, וכדברי שמעון בן פזי, אני מצאתי כולל יותר את הכבש אחד תעשה בבוקר. וכבר ראה בעיניו הבדולחים עתידות מקום הקדוש הזה כאשר תתקיים נבואתו של זכריה, ויבנה בית המקדש השלישי, ואז יקריבו שוב תמידים כסדרן, ואת הכבש האחד תעשה בבוקר.

ובזה יס לפרש מה שאמרו חז"ל (במדכ"ר כ"א כ"א) לעולם לא היה אדם בירושלים ובידו עון, כיצד תמיד של שחר מכפר

על עבירות שבלילה, ושל בין הערבים מכפר על עבירות שנעשו ביום.

והנה, מדברי שמעון בן פזי, שקרא פסוק את הכבש אחד תעשה בבוקר, כולל יותר מפסוק ואהבת לרעה כמוד, משמע שיש יותר אחדות בפסוק את הכבש האחד תעשה בבוקר, ובכן אפשר לומר שקרבן תמיד הוא בסוד האחדות, ומכפר על עון שנאת חנם. ולזה התכוונו חז"ל במה שאמרו מעולם לא היה אדם בירושלים ובידו עון, היינו עון שנאת חנם, כי על ידי שני תמידים, תמיד שרתה אחדות בין כל ישראל.

ועל פי זה יובנו דברי הגמרא (סוטה מט:), תנו רבנן כשכרו מלכי בית חשמונאי זה על זה, היה הורקנוס מבחוץ ואריסטובלוס מבפנים, בכל יום ויום היו משלשלין דינרים בקופה ומעלין להן תמידים, היה שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמת יוונית, לעז להם בחכמת יוונית, אמר להן כל זמן שעוסקים בעבודה אין נמסרין בידכם, למחר שלשלו להם דינרים בקופה והעלו להם חזיר, כיון שהגיע לחזי חומה נעץ אפריו, נזעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה.

והכוונה בזה, כי כל זמן שהקריבו קרבן התמיד, על כל פנים היה להם כפרה על עון שנאת חנם. וכשהעלו חזיר שהוא מראה טלפיו הכשרים אבל אינו מעלה גרה, היינו שאין תוכו כבדו, ובזה מראה על עון שנאת חנם, שהוא עבירה הטמונה בלב, משום זה השנאה שנתגלה על ידי החזיר, נזעזעה ארץ ישראל, כי אותה השנאת חנם היא שעתידה להיות סיבת חורבן בית אלקינו ושממת ארצנו, ודו"ק.

כתיב (יחזקאל י"ד ב') **ונח דנאל ואיוב**

בתוכה חי אני נאם אדני

אלקים אם בן אם בת יעילו המה
בצדקתם יעילו. ובספרי לרוך עמדו בציאור הפסוק, והכוונה הפשוטה, שהם לא התפללו או לא פעלו בעד אנשי דורם, ועשו רק בשביל עצמם.

ומבואר עוד בספרי לרוך, שלעומת שלשה לדיקים הללו, היו עוד שלשה שפעלו בעד אנשי דורם, והם אברהם אבינו, דוד המלך, ועם ישראל.

והכוונה, שנה לא התפלל על בני דורו, לניאל לא למד תורה עם בני

דורו כראוי, ואיוב שתק בשעה שגזר פרעה על ישראל.

ולעומתם, אברהם אבינו התפלל בעד בני דורו, דוד המלך למד תורה עם בני דורו, ובני ישראל גומלים חסד זה עם זה.

ועל פי זה אפ"ל בעז"ה, דהנה כי נח דניאל איוב, ראשי תיבות אד"ן, ויש השלמת אות י' על ידי י'חזקאל הנביא שהוא בעל המימרא, או על ידי אות י' של דניאל שנכתב חסר בפסוק. ועל כן נאמר בהמשך הפסוק נאם אדנ"י. ולעומתם, גם בשמות א'ברהם ד"ד י'שראל, ראשי תיבות אותיות א"י"ד של אדנ"י. ונמצא שחסר לאדיקים הללו אות נ', כדי שיהיה גם שמם שם אדנ"י.

ורש"י מביא יס מרבתינו דורשים נח לשבח, ויס שדורשים לגנאי. ויס לומר שסוד פלוגתתם הוא אם מילא נח את תפקידו לגבי בני דורו או לא.

ובכן, אם לא עשה נח תפקידו, נמצא שהוא ככלל דניאל ואיוב, והוא משלים שם אדנ"י שעל ידי שמם. אמנם אם נדרוש נח לשבח, שאילו היה בדורו של

אברהם כל שכן שהיה לדיק יותר, אז יס לאות נ' של נח להשלים שם אדנ"י של א'ברהם ד"ד י'שראל.

ועב"פ יואל לנו שהדורשים לגנאי סבירא להו שבזה שנה רק הוכיח את בני דורו אין זה מספיק, אלא היה צריך גם להתפלל בעדם, כמו שעשה אברהם אבינו, וזהו מתק לשון רש"י, אילו היה בדורו של אברהם, שהוא התפלל גם כן, ולא רק הוכיח, 'לא היה', זה שנה עשה להוכיח את בני דורו, הרי זה נחשב 'לכלום', שאין לה ערך כלל, כי היה חסר הנקודה של תפלה בעד בני דורו.

ויש לומר שזה מרומז במדות התיבה, דהנה כתיב, וזה אשר תעשה אותה שלש מאות אמה אורך התיבה חמשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה, זהר תעשה לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה וגו'. נמצא שמדות התיבה הן ש' אמות אורך, נ' אמות רוחב התיבה, ל' אמות קומתה, ואל אמה א' תכלנה מלמעלה.

הרי שמדות התיבה אותיות ש"ן א"ל, שעשה כהוגן והוכיח בפיו ובשנינו את בני דורו. או יס לרמז ש"ן ל"א, שלא

עשה כהוגן כיון שלא התפלל, ולכן חי אחר המבול ש"ן שנה, והבן.

והשי"ת יעזור שהיום הוא ראש חודש מרחשון, שהוא לשון רחוקי מרחשן שפוטתיה (מגילה כז:), שעדיין מרחשים כל התפלות שהתפללנו בימי הרחמים והרחון, ובדאי פעלנו בריות גופא וחיים ארוכים.

ועל דעתי לפרש הכתוב (דברים י"ח י"ג), תמים תהיה עם ה' אלקיך, פירש"י התהלך עמו בתמימות ותאפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו.

דהנה הבאנו דברי ספה"ק ישמח משה, שנה לא נקרא לדיק 'תמים' מפני שלא התפלל על אנשי דורו. ובכן תמים

מרמז לתפלה. ועל זה כתב רש"י 'ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות'.

דהנה אמרו חז"ל (ברכות לב:) כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב. וכתבו שם החסופות וז"ל, פירוש שמאפה שתבא בקשתו לפי שכוון בתפלתו.

ולכן על פסוק תמים תהיה עם ה' אלקיך, פירש"י ולא תחקור אחר העתידות, היינו שאין צריכים לבדוק אם ברכת החיים שזכינו אליה, הוא כערך שכוונתי ונגנתי מכלכל חיים, אלא לקבל מה שנתן השי"ת בתמימות, ולהאמין בודאי שזכינו לברכה ומזל, פרנסה טובה וכלכלה, בני חיי מזוני רויחי וספע ברכה והצלחה, בריאות ושמחה, ובא לציון גואל במהרה בימינו, אמן.

תוכן קצר

ליל שבת קודש

ד"ה אלה, הצדיק לאחר פטירות משאיר ברכה רוחנית - דרך
ושביל אשר סלל בעבודת השי"ת.

ד"ה במה, לאחר חטא עץ הדעת, כל דבר טוב מוכרח לצאת
ממנה גם דבר שלילי, אם לא שעוסקים בתיקון חטא עץ
הדעת.

ד"ה עומדים, הצדיקים מוסרים נפשם, כדי שיוכלו בני ישראל
להיות קומה שלימה בזעיר אנפין של הצדיק.

ד"ה או, על ידי עבודת הימים הקדושים, יכול כל אחד למצוא
נקודה טובה בקרב נפשו, בכל השנה כולה.

קידושא רבה

ד"ה ויבא, עד המבול, היה תואר 'אדם' שייך לכל בני הדור, ועל
ידי המבול, נשאר תואר 'אדם' לנח לבדו.

ד"ה קידוש, משה משפיע שמחה לכל מי שמסיים התורה, כדי
לתקן זה שהוא סיים התורה מתוך בכיה.

סעודה שלישית

ד"ה אלה, אפילו מעט גאווה יכולה להפיל האדם מאיגרא רמה
לבירא עמיקתא.

ד"ה יש, יכולים להתפלל על הזולת שישוב בתשובה, ואין בזה
משום ביטול בחירה.

ד"ה אמנם, החילוק בין תוכחה לתפלה, על ידי תוכחה לוקח
חלק של חבירו, אבל על ידי תפלה הוא מוסר חלק משלו
אל חבירו.

ד"ה אמרנו, אילו היה בני דור המבול מכירים שכולם כלולים
בקומתו של אדם הראשון, ממילא היו שבים בתשובה.

ד"ה על, קרבן התמיד בכל יום מכפר על עון שנאת חנם.

ד"ה כתיב, שלשה צדיקים שלא עשו כהוגן בעד בני דורם - נח
איוב דניאל, שלשה שעשו כהוגן בעד בני דורם - אברהם
דוד וישראל.

מילתא בטעמא

צריך לתת אפר בראש החתן במקום הנחת תפילין,
זכר לאבילות ירושלים, דכתיב לשום לאבילי ציון פאר
תחת אפר:

ושולחן ערוך אבן העזר סימן ס"ה סעיף ג'

שמעתי עובדא מהגה"צ רבי יונתן שטייף זצוק"ל אבדק"ק וויען,
שממנה יש ללמוד מה שנכלל במנהג זה של שימת אפר מקלה
בראש חתנים.

סיפר לי איש אחד שבדידיה הוי עובדא, שבנישואיו התכבד
הגה"צ רבי יונתן שטייף בסידור קידושין. הגה"צ רבי יונתן הגיע
במאוחר, וכשהגיע, כבר עמד החתן תחת החופה.

התחיל רבי יונתן לשאול, אם עשו הכל כשורה וכמנהג, ובין
השאר שאל אם נתנו אפר מקלה על ראש החתן, השיב החתן
'כן'. שאל רבי יונתן, 'ומפני מה הניחו אפשר מקלה על ראשך',
השיב החתן, 'לזכר חורבן בית המקדש'. אמר רבי יונתן, שיש
עוד כוונה שצריכים לכוון, והוא לזכור הקדושים מבני ישראל
שנשרפו בכבשונות של אוישוויץ הי"ד.

ובכן צוה שיביאו שנית אפר, ובעמדם תחת החופה, נתן עוד
הפעם אפר בראש החתן, בכוונה זו של זכר הקדושים שנשרפו
על קדושת השם.

הנאהבים והנעימים בחייהם וכמותם לא נפרדו, יזכרם אלקינו
לשובה עם שאר צדיקי עולם.

רמיזא דחכמתא

ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דורשיך ה':

(תהלים ט' י"א)

דורשי ה', אלו בני ישראל שנוסעים אל צדיקי הדור שילמדם
דרך ה'. והנה אמרו חז"ל בשעה שהחכם יושב ודורש הקב"ה
מוחל עונותיהם של ישראל.

וזהו ויבטחו בך יודעי ש"מך, ראשי תיבות יוש"ב, כי לא עזבת
'דורשך' ה', כי כאשר דורשי ה' זוכים לשמוע איך שהחכם 'יושב'
'דורש', אין הקב"ה עוזבם, אלא מוחל לעונותיהם, ומכניסם בצל
כנפיו סלה.

